THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

די י. מ. ה. א. פוטבאָל טים און די ליגע

די צוריקציאונג פון דער י. מ. ה. א. פוטבאָל טים פון דער ווינינ־פעג און דיסטריקט ליגע איז אויפגענומען געווארן אין די היגע אידישע קרייזן, גלייכן מיר. אָן באזונדער צופרידנהייט. אָבער מיט דער אלגעמיינער גוטהייסונג. פון איין זייט, האָט מען באדויערט די אינצידענטן וואָס האָבן געפירט צו דעם און מען האָט געפילט, אז דאָס קאָן פירן צו דער אָפּשוואכונג פונ׳ם אינטערעס פונ׳ם אידישן פובליקום צו גע־זונטן ספּאָרט; מען האָט אויף געפילט, אז עס איז ניט קיין געזונטע דערשיינונג, וואָס די אידן מוזן זיך אָפּטיילן פון זייערע שכנים אויף אזא אינטערנאציאָנאלן געביט ווי ספּאָרט, וואו עס וואָלטן אמווייניקסטנס געדאַרפט הערשן נאציאָנאלע פאראורטיילן. פון דער אנדער זייט האָבן אָבער סיי די אידישע שפּילער און סיי דאָס אידישע פּוב־ליקום געפילט, אז דיסקרימינאציעס זיינען באגאנגען געוואָרן קעגן די אידישע שפּילער, און זיי האָבן ניט קיין אנדער בכבוד׳יקן אויסוועג, ווי צוריקציען זיך און גרינדן אן איינענע אידישע ליגע.

די לאגע האָט זיך אָבער איצט געענדערט. אויף א פאראזאמלונג פון דער ווינינפּעג און דיסטריקט ליגע האָבן די פאָרשטייער פון אלע טימס אויסגעדריקט זייער טיפסטן באדויערן פאר דער האנדלונג פון די י. מ. ה. א. שפּילער און זייער האָפענונג אז די מיספאַרשטענדעניש וועלן אויסגעגלייכט ווערן און די אידישע שפּילער וועלן צוריק אריין אין דער ליגע.

די אידישע שפּילער האָבן ווירדיק פאָרטיידיקט זייער כבוד, אָבער איצט איז שוין די פראגע פון כבוד אראָפּ פון סדר׳היום. עס פאר־בלייבן בלויז די ענגאַטיווע פאקטאָרן פון אָפּגעזונדערקייט אויף א גע־ביט, וואו מיר דאַרפן זיך יאָ באַגעגענען מיט אונזערע שכנים אין א גייסט פון ספּאָרטמאנשאפט און גוטברודערשאפט.

די י. מ. ה. א. שפּילער קאָנען איצט בכבוד צוריק אריין אין דער ליגע. די האַנט איז שוין אויסגעשטרעקט געוואָרן, און זיי דאַרפן זי אָנ־נעמען מיט גרויסמוטיקייט, פאַרגעסנדיק די אלטע קרייזודעס.

דאָס איז ניט בלויז א י. מ. ה. א. ענין, נאָר א ברייטערער אידי־שער געזעלשאפטלאכער ענין; עס האָט צו טאָן מיט דער פראגע פון אונזער צוזאמענלעבן מיט אונזערע שכנים בכלל. דאָרטן וואו מיר קאָ־נען געזעלשאפטלאך צוזאמענקומען זי רמיט זיי, אנהאלטנדיק אונזער גלייכע, בכבוד׳יקע פּאָזיציע, דאַרפן מיר ניט אָפּזונדערן זיך.

און זיכער איז דער צוריקקער נוצלאך פונ׳ם שטאנדפּונקט פונ׳ם ספּאָרט גופא. — די פריינדלאכע קאָנקורענץ צווישן טימס פון פאר־שיידענע נאציאָנאליטעטן שאפט א באזונדער אינטערעס צו אים.

אונזער נייע דרוק מאשין

"דאָס אידישע וואָרט", די ציימונג זוי די דרוקעריי, פאנגט היינט אָן א נייעם עטאַפּ פון איר אנטוויקלונג מיט דער אינסטאַלירונג פון אונזער נייער דרוק מאשין. וועלכע דרוקט (און ליינט גלייכצייטיק צו־נויף) פיר מאָל שנעלער, ווי אונזער גרעסטע אלטע דרוק־מאשין, און וועלכע איז פאַרבונדן אויך מיט דער פראגרעסיווער אָרגאַניזאציע, אין זיין דערקלערונג אויף דער ערשטער זייט פון דער אויסגאַבע.

דער מוסר־השכל פון דער גאַנצער געשיכטע דאַרף זיין, אז דער סיסטעם פון כאשטימען דעלעגאטן צום קאָנגרעס, אנשטאט צו דער־ווייל אזעלכע, איז, פונ׳ם ציוניסטישן שטאַנדפּונקט, א שעדלאכער, און פון אלע שטאנדפּונקטן, אן אומ׳יושר׳דיקער. אזעלכע דעלעגאטן קאָנען אָפּט פאַרטרעטן בלויז אייניקע פירער וואָס האָבן די מאכט אין די הענט, און טער קיינער ניט.

און קיינער קאָן דערנאָך אפילו ניט מאָנען קיין דין וחשבון פון די דעלעגאטן, ווייל זיי קאָנען דאָך אויסטיישן די שטימונג פון די וואָס זיי דאַרפן פאַרטרעטן, ווי זיי אליין פאַרשטייען . . .

די געשיכטע פון קאָלאָניזאציע אין מערב קאנאדע

פון י. בן־דוד

— 11 —

(פריוואטע קאָלאָניזאציע פלענער)

(פאָרזעצונג)

די סי. ען. אר. און די קאנאדער לאנד סעטלמענט אסאסיאיישן.

די סי. ען אר. אזוי ווי די סי. פּי. אר. האָט אויף א קאָלאָניזאציע אפּ־טיילונג וועלכע פירט אָן איר ארבעט ניט נאר אין קאנאדע אין די פאר־אייניקטע שטאטן, נאר אויך אין איר־ראפּע. זי ארבעט אויך אין פאַרבינ־דונג מיט לאָקאַלע אגענטן אין די פארם געגנטן פון מערב קאנאדע, וועל־כע זוכן אויף פאַרמס קאנדידאטן צו באזעצן און פאַרבעט פאר פאַרם אר־בעטער.

ווען די "קענעדיען נעשאָנאל ריל־ווייז" האָט זיך צוריקגעצויגן פון דער "קענעדיען קאָלאָניזיישן אסאסיאי־שן" אין 1924 האָט זי אָרגאַניזירט אן איינענע קאָלאָניזאציע צווייג אונ־טערן נאמען "קענעדע לענד סעטל־מענט אסאסיאיישן". די צוועקן פון דער נייע גענעראַלער אָרגאַניזאציע זיינען געווען צו פאַרגרעסערן די קאָ־לאָניזאציע אין די גענגטן גערינט פון דער סי. ען. אר., אכטונג צו געבן איבער דעם אינקוף פון לעבעדיקן אינ־ווענטאר און מאשינערי פאר די נייע קאָלאָניסטן און צו דיינען אלס פאר־מיטלער אין געפינען פאַרמס צו פאר־קויפן צו זיי.

די ארבעט פון דער "קענעדיען לענד סעטלמענט אסאסיאיישן" אונטער־שיידט זיך פון דער ארבעט פון דער "קענעדיען קאָלאָניזיישן אסאסיאיי־שן" דורך דעם וואָס די סעטלמענט אסאסיאיישן רעקרוטירט אירע קאָ־לאָניסטן קאנדידאטן אין צענטראַל אי־ראָפּע און אין אנדערע פרעמדע לענ־דער, און די קענעדיען קאָלאָניזיישן אסאסיאיישן לאָזט איבער דאָס רע־קרוטירן צו די רעליגיעזע אימיגראציע פאראיינען וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט איר, און קומט אין דירעקטע פאר־בינדונג מיט זיי נאָר נאָך זייער אנ־קומען אין קאנאדע. נאָך א וויכטיקער אוטערשייד איז דאָס וואָס די קענע־דיען קאָלאָניזיישן אסאסיאיישן באַ־זעצט פאַרמער וועלכע האָבן ניט קיין איינענע קאפּיטאַל, און די קענעדען לענד סעטלמענט אסאסיאיישן פאר־לאנגט דאָס ערער אימיגראַנטן פאַ־מיליע מיט איינלייגן מיט איר פאַרן אריינפאָר אמווייניקסטנס $250.

די סומע איז זייער א קליינע און ווערט ניט באטראכט אלס ביישטייער־רונג צום קאסט פון באזעצונג. נאָר אלס באוואָרענינג דאָס די אמאָליגע וועגן זיך פאַרנעמען מיט פאַרעריי אין קאנאדע, ווייל די סי. ען. אר. נעמט נאָר אויסצאָלן די איינגעליינטע געלדער פאר פאַרעריי צוועקן.

ניט די קענעדיען קאָלאָניזיישן אסאָ־סיאיישן און ניט די קענעדיען לענד סעטלמענט אסאסיאיישן האָבן איי־נענע לענדער צום פאַרקויפן, אין זיי קויפן אויף ניט קיין לענדער, זיי זיי־נען נאָר פאַרמסיטלונגס אגענטן צווישן דער לאנד און דעם אי־מיגראַנט.

די אידישע קאָלאָניזאציאָנס געזעלשאפט "איקא"

די איקא, וועלכע פירט אָן איר אר־בעט אין קאנאדע דורך איר קאנאדער קאָמיטעט אין מאָנטרעאל, אין די איינ־ציקע קאָלאָניזאציאָנס געזעלשאפט אין קאנאדע וועלכע נעמט ניט קיין "קאָ־מיישן" אָדער סובסידיע פון קיין רע־גירונג אָדער איינזאַמלונגען געזעלשאפט, און נעמט ניט קיין קאפּ שטייער אריינ־געלייגט אויף די אימיגראַנטן וועלכע זי בריינגען אריין אין לאנד. אין צאָל פון אימיגראַנטן אריינגעבראכט נאָך קאנאדע און אין צאָל פון אמאָליגעס באזעצט אויף ערד נאָך דער מלחמה קאָן זי זיך ניט צוגלייכן צו דער "מע־נאַייטש סעטלמענט באאָרד". אנדערש ווי די מענאַייטש סעטלמענט באאָרד אין אנדערע ענלאָכע געזעלשאפטן, ארבעט ניט די איקא דורך דער פאר־מיטלונג פון אנדערע געזעלשאפטן אָדער לאנד אגענטן און קריגט ניט קיין נדבות פון לאנד איינגנטימער.

די לאנד אויף וועלכער אירישע קאָ־לאָניסטן ווערן באזעצט ווערן גע־קויפט פון דער "איקא" פאר "קעש" געלט, ווי אויך די לעבעדיקע און טויטע אינוואנטאר מיט וועלכן די קאָ־לאָניסטן ווערן באזאָרגט. ס׳איז דער־פאר קלאָר דאָס יעדער אימיגראַנט באַ־זעצט פון די אנדערע נאציאָנאלע אָדער רעליגיעזע פאראיינען איז א קוואל אין הכנסה פאר יענע פאראיי־נען, אָבער דאָס באזעצן פון א אירי־שער פאמיליע דורך דער "איקא" קאָסט דער "איקא" אָרום זיבן טויזנט דאָ־לאר.

דאָס באזעצן פון 561 מענאַניטישע פאמיליעס אין פּראָווינץ מאַנקאַטשע־וואן האָט אריינגעבראכט א הכנסה פון אָרום 125,000 דאָלאר צו דער "מענאַניטש סעטלמענט באאָרד", וועל־כע איז באנוצט געוואָרן צו דעקן די קאָסטן פון אדמיניסטראציע און פון א פּראָפּאָזיציאָנעל אָפּצאָל פון דער רעגי־רונג, צו דער זעלבער צייט האָט די "מענאַניטש סעטלמענט באאָרד", ניט נעראַרטש קיין איינגעע קאפּיטאַלן אין איינגעסטימער פון לאנד און דעם אי־מיגראַנטן, און אלס פאַרמיטלער קרייגן זיי א "קאָמישאָן" פון פאַרקויפער וועל־כע ווערט גענוצט צום דעקן די קאָס־טען פון אָנפירן די ארבעט.

די אויפזיכט פון די סי. ען. אר. און די סעטלמענט אסאסיאיישן אין נאָר אויבערפלעכלאך, און קיין גענויע אינפאָרמאציעס וועגן דעם דערפאָלג פון די אימיגראַנטן וועלכע זיי האָבן באַ־זעצט ווערט ניט אויסגעגעבן.

די קאנאדער לאנד סעטלמענט אסאָ־סיאיישן אין פאַרפליכטעט צוצושטע־לען צו די רעגירונגס דעפּאַרטמענט פון אימיגראציע יעדלאכע אינפאָרמא־ציע וועגן די אימיגראַנטן וואָס זי האָט געבראכט נאָך קאנאדע. אבער די אינפאָרמאציע באשטייט נאָר פון די געגעבן און עלטער פון די אימיגראַנ־טען, דעם פאַרם וואו זיי געפינען זיך, אָדער דער נאָמען פון דעם פאַרמער פאר וועמען די אימיגראַנטן ארבע־טען.

מיגראַנטן, און אלס פאַרמיטלער קרייגן זיי א "קאָמישאָן" פון פאַרקויפער וועל־כע ווערט גענוצט צום דעקן די קאָס־טען פון אָנפירן די ארבעט.

די אויפזיכט פון די סי. ען. אר. און די סעטלמענט אסאסיאיישן אין נאָר אויבערפלעכלאך, און קיין גענויע אינפאָרמאציעס וועגן דעם דערפאָלג פון די אימיגראַנטן וועלכע זיי האָבן באַ־זעצט ווערט ניט אויסגעגעבן.

די קאנאדער לאנד סעטלמענט אסאָ־סיאיישן אין פאַרפליכטעט צוצושטע־לען צו די רעגירונגס דעפּאַרטמענט פון אימיגראציע יעדלאכע אינפאָרמא־ציע וועגן די אימיגראַנטן וואָס זי האָט געבראכט נאָך קאנאדע. אבער די אינפאָרמאציע באשטייט נאָר פון די געגעבן און עלטער פון די אימיגראַנ־טען, דעם פאַרם וואו זיי געפינען זיך, אָדער דער נאָמען פון דעם פאַרמער פאר וועמען די אימיגראַנטן ארבע־טען.

די אידישע קאָלאָניזאציאָנס געזעלשאפט "איקא"

די איקא, וועלכע פירט אָן איר אר־בעט אין קאנאדע דורך איר קאנאדער קאָמיטעט אין מאָנטרעאל, אין די איינ־ציקע קאָלאָניזאציאָנס געזעלשאפט אין קאנאדע וועלכע נעמט ניט קיין "קאָ־מישאָן" אָדער סובסידיע פון קיין רע־גירונג אָדער איינזאַמלונגען געזעלשאפט, און נעמט ניט קיין קאפּ שטייער אריינ־געלייגט אויף די אימיגראַנטן וועלכע זי בריינגען אריין אין לאנד, אין צאָל פון אימיגראַנטן אריינגעבראכט נאָך קאנאדע און אין צאָל פון אמאָליגעס באזעצט אויף ערד נאָך דער מלחמה קאָן זי זיך ניט צוגלייכן צו דער "מע־נאַייטש סעטלמענט באאָרד". אנדערש ווי די מענאַייטש סעטלמענט באאָרד אין אנדערע ענלאָכע געזעלשאפטן, ארבעט ניט די איקא דורך דער פאר־מיטלונג פון אנדערע געזעלשאפטן אָדער לאנד אגענטן און קריגט ניט קיין נדבות פון לאנד איינגנטימער.

די לאנד אויף וועלכער אירישע קאָ־לאָניסטן ווערן באזעצט ווערן גע־קויפט פון דער "איקא" פאר "קעש" געלט, ווי אויך די לעבעדיקע און טויטע אינוואנטאר מיט וועלכן די קאָ־לאָניסטן ווערן באזאָרגט. ס׳איז דער־פאר קלאָר דאָס יעדער אימיגראַנט באַ־זעצט פון די אנדערע נאציאָנאלע אָדער רעליגיעזע פאראיינען איז א קוואל אין הכנסה פאר יענע פאראיי־נען, אבער דאָס באזעצן פון א אירי־שער פאמיליע דורך דער "איקא" קאָסט דאָס לענד טראָפּן־ווייז ארויס אין אויס־געמאַטערטן גוף, ווי ער וואָלט נישט וועלן מיט איינמאל אים אריינשלאָגן, דעם קרבן זיינע. פון זיינע הענט. דערפאר איז אזוי אומדערוואַרט דער פּלוצלומדיקער טויט פון רחל׳ען, ווייל געווען איז ער תמיד וועזנטלאך פאר איר, דער טויט, אן אינטערנאלער טייל איז ער געווען פון איר זיין, דאָס איז נישט קיין פאראדאָקס, תמיד האָט איר גערוהיק זיינס אן אויג, און זיינע ציין האָבן זיך געשטשירט קעגן איר, ווי א גרויל, פול מיט אימה, איר לע־בען איז באשטאנען אין א שטענדיר־קער מורא האָבן פאר׳ן טויט, און א שטענדיקן דערוואַרטן אים, פול מיט שרעק און מיט א קלאָה, דאָ מיט א בלאָסן שמייכל אויף די ליפּן, אָבער תמיד איז זי געווען געשפּאַנט. מען איז געשטאַנען אויפן וואַך, דער טויט איז ער נעהיט, נאָר אויף איין שפּאַן איז ער געשטאַנען א לעבן־לאַנג הינ־טער איר פּלייצע און זי האָט דאָס לעבן געהיט מיט אלע איר כחות.

געווען איז דאָס א שפּיל אזא, אן אכזריות׳דיקער, א שפּיל פון לעבן און טויט, און אויב דער טויט איז די פאַרקערפּערונג פון עטוואָס גרויליקעס, איז ער בנוגע רחל׳ען אימה׳דיק אלס דער סך־הכל פון א לעבן, וואָס איז באַ־שטאַנען אין א שטענדיקן קאַמף מיט אים. דאָס איז דערשיטערנד און טראָ־גיש, איז קיין וואונדער נישט יענע־פאַרבינדונג מיט איר טעג און אירע נעכט זיינען געווען אָנגעוואַפּט מיט איר, די פאַרבינדונג וואָס קומט מיטן באַוואוסטזיין אז די לאנג איז קאָ־לאָניסטן ווערן באזאָרגט, אז דער־פאר קלאָר דאָס יעדער אימיגראַנט באַ־זעצט פון די אנדערע נאציאָנאלע אָדער רעליגיעזע פאראיינען איז א קוואל אין הכנסה פאר יענע פאראיי־נען, אבער דאָס באזעצן פון א אידי־שער פאמיליע דורך דער "איקא" קאָסט דער "איקא" אָרום זיבן טויזנט דאָ־לאר.

דאָס באזעצן פון 561 מענאַניטישע פאמיליעס אין פּראָווינץ מאַנקאַטשע־וואן האָט אריינגעבראכט א הכנסה פון אָרום 125,000 דאָלאר צו דער "מענאַניטש סעטלמענט באאָרד", וועל־כע איז באנוצט געוואָרן צו דעקן די קאָסטן פון אדמיניסטראציע און פון א פּראָפּאָזיציאָנעל אָפּצאָל פון דער רעגי־רונג, צו דער זעלבער צייט האָט די "מענאַניטש סעטלמענט באאָרד", ניט נעראַרטש קיין איינגעע קאפּיטאַלן אין דעם באזעצן פון די פאמיליעס.

דער טויט פון דער העברעאישער דיכטערן רחל

(פון אונזער אריץ־ישראל׳דיקן קאָרעספּאָנדענט)

בן־יקיר

וואָרף איך א בליק אויפן שוועלן דאָרנער וועג, וועלכן רחל האָט דורכ׳־נעמאכט אין איר קורצן שווינדזוכטיר־קען לעבן, און אויף אירע פוסצן יאָר דיכטערישן שאפן, דערמאָן איך זיך וועגן יענער מענשלאכער־שמערצלאכער, תלמיד׳ישער לעגענדע :

לעתיד לבא אז משיח וועט קומען און עס וועט אנשטיין דער טאָג פון אפּרעכענונג, וועלן די רשעים זיצן אין קוקן אויף זייערע עבירות און זייענען אן די צדיקים וועלן זיצן און קוקן אויף זייערע כצות און זייענען. בערגל און מיר האָבן קיין כוח נישט נעהאט איבערצוגיין, וועלן יאָמערן די רשעים. אזא בארג — און פון וואַנען האָבן זיך צו אונז גענומען כחות אים איבערצוגיין, וועלן קלאָנן די צדיקים.

פאר דער דיפּסטער רחל איז ווירק־לאך דאָס לעבן געווען א בארג וואָס איז זייער שווער איבערצוגיין. זייענ־דיק קראַנק און שווינדזוכטיק מיט קראַנקע לונגען, האָט זיך אין אירע לי־דער געשאפן צעקרייטשטע מוטיקן, ערפּולע קלאָנגען, און איר אומבאהאָל־ווירקלאך אויסגעגאָסן דער צער פון דורות.

"ביי א געזונטן מענשן" — האָט איר חבר׳טע יהודית העלפער געשריר־בען אין איר הספּד וועגן רחל׳ן — קאָן פּלוצלונג קומען דער טויט ווי א מערדער, אונטערהאַקן זיינע וואָרצלען, פון וועלכע ער ציט זיין לעבנס־קראַפט און עגערגיע. איינוואָרפן דעם בוים, אויעקרויבן דאָס לעבן, אָבער ביי א כראַניש קראַנקן, ביי א מסוכן, איז דער טויט אלע טאָג אויפן שוועל, א שטאַר־קער, אן אומגעבעטענער וואָס זוינט דאָס לעבן טראָפּן־ווייז ארויס פון אויס־געמאַטערטן גוף, ווי ער וואָלט נישט וועלן מיט איינמאל אים אריינשלאָגן, דעם קרבן זיינעם. פון זיינע הענט. דערפאר איז אזוי אומדערוואַרט דער פּלוצלומדיקער טויט פון רחל׳ען, ווייל געווען איז ער תמיד וועזנטלאך פאר איר, דער טויט, אן אינטערנאלער טייל איז ער געווען פון איר זיין, דאָס איז נישט קיין פאראדאָקס, תמיד האָט איר געהיט זיינס אן אויג, און זיינע ציין האָבן זיך געשטשירט קעגן איר, ווי א גרויל, פול מיט אימה, איר לע־בען איז באשטאנען אין א שטענדיר־קער מורא האָבן פאר׳ן טויט, און א שטענדיקן דערוואַרטן אים, פול מיט שרעק און מיט א קלאָה, דאָ מיט א בלאָסן שמייכל אויף די ליפּן, אבער תמיד איז זי געווען געשפּאַנט.

מען איז געשטאַנען אויפן וואַך, דער טויט איז ער געהיט, נאָר אויף איין שפּאַן איז ער געשטאַנען א לעבן־לאַנג הינ־טער איר פּלייצע און זי האָט דאָס לעבן געהיט מיט אלע איר כחות.

געווען איז דאָס א שפּיל אזא, אן אכזריות׳דיקער, א שפּיל פון לעבן און טויט, און אויב דער טויט איז די פאַרקערפּערונג פון עטוואָס גרויליקעס, איז ער בנוגע רחל׳ען אימה׳דיק אלס דער סך־הכל פון א לעבן, וואָס איז באַ־שטאַנען אין א שטענדיקן קאַמף מיט אים. דאָס איז דערשיטערנד און טראָ־גיש, איז קיין וואונדער נישט יענע־פאַרבינדונג מיט איר טעג און אירע נעכט זיינען געווען אָנגעוואַפּט מיט איר, די פאַרבינדונג וואָס קומט מיטן באַוואוסטזיין אז די לאנג איז קאָ־לאָניסטן ווערן באזאָרגט, אז דער־פאר קלאָר דאָס יעדער אימיגראַנט באַ־זעצט פון די אנדערע נאציאָנאלע אָדער רעליגיעזע פאראיינען איז א קוואל אין הכנסה פאר יענע פאראיי־נען, אבער דאָס באזעצן פון א אידי־שער פאמיליע דורך דער "איקא" קאָסט דער "איקא" אָרום זיבן טויזנט דאָ־לאר.

דאָס באזעצן פון 561 מענאַניטישע פאמיליעס אין פּראָווינץ מאַנקאַטשע־וואן האָט אריינגעבראכט א הכנסה פון אָרום 125,000 דאָלאר צו דער "מענאַניטש סעטלמענט באאָרד", וועל־כע איז באנוצט געוואָרן צו דעקן די קאָסטן פון אדמיניסטראציע און פון א פּראָפּאָזיציאָנעל אָפּצאָל פון דער רעגי־רונג, צו דער זעלבער צייט האָט די "מענאַניטש סעטלמענט באאָרד", ניט נעראַרטש קיין איינגעע קאפּיטאַלן אין דעם באזעצן פון די פאמיליעס.

אויסגעגראָבן עניפּטישע שטאָט מיט רייכע אוצרות

(א סאָוועטישער ווייז)

נאָכדעם ווי מען האָט אנטדעקט די קברים פון טוטאנכאמען האָט מען ווייי־טער געפירט אויסגראָבונגען אין יענעם אָרט, וואו מען האָט געקענט אז עס דאַרף זיך געפינען די אלטע עניפּטי־שע שטאָט טעל־על אטארנא.

די אויסגראָבונגען, ווי עס איז מיט א צייט צוריק געמאָלדן געוואָרן, האָבן געבראכט אויסערגעוויינלאכע רעזול־טאטן. עס זיינען אויסגעגראָבן געוואָ־רען א רייע נאָסן מיט געסלאר פון אוכ־טער׳ן זאמד. אויפ׳ן הויף פון איינעם פון די הייזער האָט מען געפונען א קרוג פול מיט גאָלדענע און זילבערנע צירונגס, א סטאטועטקע פון א גאָט און מיגראָנס, און אלס פאַרמיטלער קרייגן זיי א "קאָמישאָן" פון פאַרקויפער וועל־כע ווערט גענוצט צום דעקן די קאָס־טען פון אָנפירן די ארבעט.

די אויסזיכט פון די סי. ען. אר. און די סעטלמענט אסאסיאיישן אין נאָר אויבערפלעכלאך, און קיין גענויע אינפאָרמאציעס וועגן דעם דערפאָלג פון די אימיגראַנטן וועלכע זיי האָבן באַ־זעצט ווערט ניט אויסגעגעבן.

די קאנאדער לאנד סעטלמענט אסאָ־סיאיישן אין פאַרפליכטעט צוצושטע־לען צו די רעגירונגס דעפּאַרטמענט פון אימיגראציע יעדלאכע אינפאָרמא־ציע וועגן די אימיגראַנטן וואָס זי האָט געבראכט נאָך קאנאדע. אבער די אינפאָרמאציע באשטייט נאָר פון די געגעבן און עלטער פון די אימיגראַנ־טען, דעם פאַרם וואו זיי געפינען זיך, אָדער דער נאָמען פון דעם פאַרמער פאר וועמען די אימיגראַנטן ארבע־טען.

די אידישע קאָלאָניזאציאָנס געזעלשאפט "איקא"

די איקא, וועלכע פירט אָן איר אר־בעט אין קאנאדע דורך איר קאנאדער קאָמיטעט אין מאָנטרעאל, אין די איינ־ציקע קאָלאָניזאציאָנס געזעלשאפט אין קאנאדע וועלכע נעמט ניט קיין "קאָ־מישאָן" אָדער סובסידיע פון קיין רע־גירונג אָדער איינזאַמלונגען געזעלשאפט, און נעמט ניט קיין קאפּ שטייער אריינ־געלייגט אויף די אימיגראַנטן וועלכע זי בריינגען אריין אין לאנד, אין צאָל פון אימיגראַנטן אריינגעבראכט נאָך קאנאדע און אין צאָל פון אמאָליגעס באזעצט אויף ערד נאָך דער מלחמה קאָן זי זיך ניט צוגלייכן צו דער "מע־נאַייטש סעטלמענט באאָרד". אנדערש ווי די מענאַייטש סעטלמענט באאָרד אין אנדערע ענלאָכע געזעלשאפטן, ארבעט ניט די איקא דורך דער פאר־מיטלונג פון אנדערע געזעלשאפטן אָדער לאנד אגענטן און קריגט ניט קיין נדבות פון לאנד איינגנטימער.

די לאנד אויף וועלכער אירישע קאָ־לאָניסטן ווערן באזעצט ווערן גע־קויפט פון דער "איקא" פאר "קעש" געלט, ווי אויך די לעבעדיקע און טויטע אינוואנטאר מיט וועלכן די קאָ־לאָניסטן ווערן באזאָרגט. ס׳איז דער־פאר קלאָר דאָס יעדער אימיגראַנט באַ־זעצט פון די אנדערע נאציאָנאלע אָדער רעליגיעזע פאראיינען איז א קוואל אין הכנסה פאר יענע פאראיי־נען, אבער דאָס באזעצן פון א אידי־שער פאמיליע דורך דער "איקא" קאָסט דער "איקא" אָרום זיבן טויזנט דאָ־לאר.

דאָס באזעצן פון 561 מענאַניטישע פאמיליעס אין פּראָווינץ מאַנקאַטשע־וואן האָט אריינגעבראכט א הכנסה פון אָרום 125,000 דאָלאר צו דער "מענאַניטש סעטלמענט באאָרד", וועל־כע איז באנוצט געוואָרן צו דעקן די קאָסטן פון אדמיניסטראציע און פון א פּראָפּאָזיציאָנעל אָפּצאָל פון דער רעגי־רונג, צו דער זעלבער צייט האָט די "מענאַניטש סעטלמענט באאָרד", ניט נעראַרטש קיין איינגעע קאפּיטאַלן אין דעם באזעצן פון די פאמיליעס.

די טרעגער פון די משיחישע באוועגונגען ביי אידן

אן אפּהאנדלונג פון אלע באוועגונגען פון משיחישער אויסלייזונג פון בר ککבא ביז הערצלען

פון יוסף שפירא

(זיבן־און־צוואנציקסטע פאָרזעצונג)

א משיחישע נביאה

אין דעם גייסטיקן אידישן לעבן האָט די פרוי פאַרנומען א זייער קליי־נעם אָרט. צווישן די נביאים געפינען מיר בלויז צוויי פרויען, מרים און דבורה. אין דער צייט פון תלמוד זיינען אויך געווען ווייניק פרויען וועלכע זיינען באקאנט מיט זייער גרויסן וויסן. אין יענע צייטן האָט מען נאָרנים געקוקט מיט אזויפיל סימפּאטיע אויף דער דערציאונג פון א פרוי. ר׳ אליעזר האָט אפילו זיך דערלויבט צו זאָגן "כל המלמד בתו תורה (כאילו) לומדה תיפלות" (סוטע כ׳) — ווער עס לערנט זיין טאָכטער תורה איז גלייך ווי ער לערנט זי נאַרישקייטן. אויך אין די צייטן פון מיטלאלטער זיינען באקאנט בלויז א קליינע צאָל פרויען, וואָס האָבן געהאט א שם מיט זייערע ידיעות, ווי למשל, די שוועסטער פון ר׳ יצחק בן מנחם הגדול, וועלכער האָט געלעבט אין איין צייט מיט רש״י׳ן. זי איז אויף אזויפיל באטראכט געווארן אלס אוטאָריטעט אין דער תלמודישער לערע. אז רש״י זעלבסט האָט זיך צו איר געוואנ׳דט אין פאַרשיידענע וויכטיקע יגינים. רש״י׳ס אן איינציקל, מרים, איז אויך געווען א פרוי מיט טיפן וויסן אין דער רבנישער ליטעראטור, אז די תלמודיסטן פון איר צייט פלעגן צו איר קומען הערן איר מיינונג אין פאר־שיידענע ענינים.

אין די פאַרשיידענע משיחישע באוועגונגען האָבן מיר ביז איצט ניט אָנגעטראָפן קיין פרויען, וועלכע זאָלן שפּילן וויכטיקע דאָלן. שפּעטער איז שוין ביי שבתי צבי׳ן יאָ געווען א פרוי, וועלכע האָט אָנגעזאָגט אז ער איז דער משיח, און ביי פרענק׳ן האָט זיין טאָכטער שוין נאָר געשפּילט א וויכ־טיקע ראָל. אויך אין דער חסידישער באוועגונג האָט די פרוי פאַרנומען א ווייכטיקן פּלאַץ, ווי דעם בעל שם׳ס טאָכטער און די ״לודמירער מויר״. וועלכע איז אליין געווען א חסידישע רביצין.

אין דעם אָנפאַנג פון זעכצנטן יאָרהונדערט באוויזן זיך די ערשטע פרוי, וועלכע איז געווארן די אָנזאָגערין פון דעם מלך המשיח. דאָס איז גע־ווען א יונגע פופצן יאָריקע מיידל פון די אנוסים אין דעם געגנט פון הער־רערא. ווען עס האָט אויף איר גערוט דער משיחישער גייסט האָט זי געזעגן ווייטע זעאונגען און נאָכדעם איז זי אויסגעקומען מיט די נאסן און ניט קר־צערהייט אויף דער סכנה וואָס עס האָט אויף איר געלויערט. האָט זי דערציילט וואָס זי האָט געזעגן און דערמיט געשטאַרקט דעם גלויבן ביי אירע אומגליק־לאכע ברידער.

די דאָזיקע מיידל האָט דערציילט, אז עס האָט זיך צו איר באוויזן דער מלך המשיח יאָן ער האָט זי אויפגעבראכט אויף דעם היכל און זי האָט דאָרט געזעגן, ווי די אלע וואָס זיינען אומגעקומען על קידוש השם, זיינען אין גאָלדענע שטול. זי האָט אויך געזאָגט, אז עס איז ניט ווייט דער טאָג, ווען משיח וועט זיך באוויזן און אויסגעמעט דאָס אידישע פאָלק פון גלות און דאָס ברייננען אין הייליקן לאנד.

פיל אנוסים אין הערערא און פון אנדערע גענגטן האָבן איר געגלויבט און זיי פלעגן קומען צו איר הערן פון איר מויל די משיחישע נבואה. צווישן זיי זיינען אויך געווען אזלכע, אויף וועמען די אינקווזיציע האָט שוין גע־וואָרפן א חשד, אז זיי זיינען פאַרבאהאלטענע אידן און האָט זיי נאָכגעקוקט אויף יערן טריט און שריט. זיי האָבן אָבער מיר ניט נעקאָנט באהערשן זייע־רע געפילן און ביינקענישן פאר אן אויסלייזונג און געשטעלט זייער לעבן אין סכנה.

דער סוף איז געווען, אז די דאָזיקע נביאה, וועמעס נאָמען עס איז אומבאקאנט, צוזאמען מיט נאָך דרייסיק (אין אנדערע מקומות ווערט אָנ־גענעבן די צאָל אלס אכט און דרייסיק) אנוסים, זיינען אריינגעפאלן אין די הענט פון דער אינקוויזיציע און זיינען פאַרברענט געוואָרן אויף קידוש השם.

און דאָס פייער פון דער אינקווזיציע האָט אויך אָנגעצונדן דעם פייער פון משיחישער ביינקענישן אין די עהרצער פון די פאַרטריבענע און גע׳רודר־טע און די הייליקע פונקען האָבן זיך ווידער געזאַמלט און בלויז מיט דרייסיק יאָר שפּעטער איז אויפגעשטאנען די גרויסע משיחישע באוועגונג, וועמעס הערלן עס זיינען געווען — דוד הראובני און שלמה מולכו.

דוד הראובני

אין די טעג נאָך די אינקווזיציע האָט געבושעוועט אין שפּאַניע צו פאַרניכטן די פאַרבליבענע פון אידנטום, וועלכע האָבן געזוכט שוץ אונטער דער מאסקע פון־א פרעמדן גלויבן; אין די טעג וואָן אויך אין פּאָרטוגאל האָט מען געשלעפּט אירן מיט גנאָלד צו דעם "טבילה בעקן" און ווען מען האָט זיי נאָכדעם געכאפּט אָפּהיטן אידישקייט זיינען די פלאַמען פון דער אינ־קווזיציע צוגעגרייט געוואָרן אין מיטן פון די שטעט — אין יענע טעג האָט זיך פּלוצלונג באוויזן א מערקווירדיקע פּערזענלאכקייט, וועלכן קיינער האָט ניט געוואוסט וועד דאָס איז און וואָס זי וויל. וועלכע האָט אָבער אָנגעצונדן א פייערל פון נייע האָפענונגען. וואָס האָט זיך אלץ מער געבראָכן אין צע־פלאַקערט, ארומגעגומען אלץ גרעסערע קרייזן און געטראָגן מיט זיך א מיס־טעריעזן גלויבן.

די דאָזיקע וואונדערבאַרע פּערזענלאכקייט איז געווען דוד הראובני. געבוירן איז הראובני אין דעם יאָר 1490, אין דער מדינה כאיבאר. אין צפון ערב, וואָס איז באקאנט אלס העדשאם. אין זיין ספר הזכרונות רופט הראובני אָן זיין געבורט פּלאַץ מדבר חבור, ר׳ אברהם כהנא איז דאָרטן מיט דער מיינונג, אז עס איז א טעות פון דעם איבערשרייבער און עס דאַרף זיין מדבר תבור, ווייל כאיבאר שרייבט זיך ניט אין העברייאיש חבור). ער האָט דערציילט, אז ער איז דער זון פון דעם קעניג שלמה און זיין ברודער יוסף איז דער קעניג איבער דריי הונדערט טויזנט מאַן, וועלכע שטאַמען אָפּ פון די שבטים ראובן, גד און דעם האלבן שבט מנשה. זיין ברו׳דער און די דרייסיק זקנים האָבן אים געשיקט צו זיי מלוכים פון איראָפּע און באזונדערס צו דעם פּאפּסט אין רוים. אז ער זאָל קריגן פון זיי געווער צ